

ÖNYAZI

ÇOCUK VE GENÇLERDE YURTTAŞ OLMA BİLİNCİ VE YURTTAŞLIK KİMLİĞİ

Toplumumuzun tarihsel ve sosyolojik süreçlerine baktığımızda, Cumhuriyetin kurulması ile birlikte, ülkemizde, çocuğa ve gence verilen değer çok yükseldiği görülmektedir. Çocuğa ve gence ülkenin geleceğini belirleyen en önemli ulusal kaynak olma özelliği verilirken, bir yandan da bu özelliği bilinçle, işleve dönük bir biçimde üstlenmesi, benimseyerek kimliğine katması ve onurla taşınması yönünde desteklenmekte, yüreklendirilmektedir. Cumhuriyetin, ülkemiz insanlarında yerleştirmeyi amaçladığı önde gelen toplumsal niteliklerden birisi de çocuğa ve gence özen göstermektir. Çocuklar ve gençlerin öğretimsiz ve eğitimsiz kalması, yetilerinin olanaklar çerçevesinde geliştirilmemiş olması; devletin, ele alınması gereken sorunlar arasında öncelikli olarak yer verdiği bir durum olmuştur. Toplumsal sınıf farkı gözetilmeksizin, çocuk ve gençlerin varolan koşullarda en iyi biçimde eğitilebilmeleri ve kendilerini gerçekleştirebilmeleri amacıyla Köy Enstitüleri, Halkevleri açılmıştır. Günümüz Türkiye'sinde, bilim ve sanat alanında ülkemizi yönlendiren bir çok kişi, Cumhuriyetin bu aydınlanma kurumlarında yetişmişlerdir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, gençlere güven tam; ülkenin gençlerin itici güç ve çabalarıyla uygarlık düzeyine erişme beklentisi yüksektir. Onların ortak evrensel insancıl ve ulusal amaçlar çerçevesinde birleşen, her türlü gelişime ve yeniliğe açık, çalışkan, kendilerine ve ülkelerine yararlı, barışçıl, yurtsever, eşitlikçi ve paylaşımcı bireyler olarak yetişmelerini bekleme ve onları bu yönde destekleme, Cumhuriyetin çocuklara ve gençlere bakışının ana çizgilerini oluşturmaktadır. Böylesi bir bakış açısı, gençlerde özdeğer duygusunu besleyen, kimlik gelişmelerini belli amaç ve hedefler doğrultusunda biçimlendirmelerini sağlayan bir yaklaşımdır. Cumhuriyetin o erken yıllarında yaşayan şimdiki erişkinler kuşağı, benliklerinde hâlâ o aydınlanma ateşini, kendilerine aşılana o yurttaşlık bilincini kimliklerinin en ayrılmaz parçası olarak taşımaktadırlar. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, ülkemizde çocuk ve gençlere yönlendirilen bu beklenti, bu yurttaş olma sorumluluk ve coşkusu, bir yandan gençleri belirsiz bir arayıştan kurtarıırken; toplumda herkes tarafından desteklenen bir ortak hedefle kimliğini buluşturmak, gençlikte yaşanması olası bir kimlik karmaşasından onları uzaklaştırmaktadır. Cumhuriyetin Türk gençlerine kazandırdığı bu kimlik YURTTAŞLIK KİMLİĞİDİR. Bir ülkenin ana kaynağını, özsumusunu oluşturduğunu bilmenin kıvanç ve onurunun kazandırdığı yüksek benlik saygısı ve özgüven, ülkenin geleceğini belirleyecek çağdaş atılımların öncülüğünü üstlenmenin getirdiği sorumluluk duygusu, Türkiye'yi uygar, gelişmiş, özgür ve bağımsız bir ülke olarak yaşatma ve geliştirme ülküsü, bu kimliği biçimlendiren, çocuklukta başlayan ve gençliğe doğru güçlenerek özümseenecek olan bu kimliğin ana öğeleridir.

Günümüz Türkiye'sine bakıldığında ise, değişen toplumsal süreçler, yaşanan sosyo-politik değişimlerle birlikte, Cumhuriyetin getirdiği, çocuk ve gençleri de sarmalayan toplumsal değerlerin çözülmekte; ülkemizin yıllarca önce Cumhuriyetin kurulması ile birlikte elde ettiği kazanımların giderek yitirilmeğe olduğu yadsınamaz bir biçimde farkedilmektedir. Toplumumuzdaki önceliklerin değişmesi, değer yargılarının, amaçların farklılaşması, ne yazık ki gelişme, uygarlaşma ile ters orantılı bir akış izlemektedir. Çocuklarını seven, onlara özen gösteren, gençlere ülkeyi onlara emanet edecek denli güvenen Cumhuriyetimizde bugün erişkinlerin, özellikle devletin yönetiminden sorumlu kurumların gençlerden korktuklarını, gençleri gizil bir tehlike gibi algıladıklarını ve onları eğitime yerine cezalandırma ya yatkın olduklarını görmekteyiz. Uygarlaşma, gelişme, ileriye, aydınlık, özgür günlere açılma ülküsü ile başlayan Türkiye Cumhuriyeti'nde, ortaçağ kalıntısı bir bağınazlığın gençleri tutsak etme tehlikesinin yeniden başgösterdiğine tanık olmaktayız.

Günümüzde, ortak toplumsal değerler çözülmüş, çocukları ve gençleri özenle eğitime, Cumhuriyetin kanatları altında eşit güvencelerle yetiştirme ülküsünün yerini, onları çok farklı koşullarda sürdürmek

zorunda kaldıkları bir koşunun karanlık labirentlerinde yalnız bırakan acımasız bir yarışmacılık tutkusunu almıştır. Gençlere ulaşmaları gereken hedeflerin akılcı ve gerçekçi yolları gösterilmeksizin; yapay ve büsbütün yollarını kesen, özgüvenlerini sarsan bir özendirme yaygınlaştırılmıştır. Pek çok gencin kiminle ve ne yolla, hangi donanımla yarışacaklarını bilemeden, kararsız bir biçimde, belirsiz hedef arayışlarına yönelmiş olduklarını; bir kısmının da bu karmaşadan kurtulabilmek için kendini bireyselliğe kapattığı ve paylaşımdan uzak, öznel bir ben-merkezcilik içinde ülkesinden, toplumundan ve çağından uzaklaşıp yabancılaştığı görülmektedir.

Bugün dünyada çocuk işçiliğinin son bulmasına yönelik gelişmeler varken, ülkemizde çok sayıda çocuk işçinin varolduğu, çocukların emek sömürsünün ağır çarkları altında ezilip madde bağımlılığı riski ile karşı karşıya bırakıldıkları bilinmektedir.

Köyden kente göç, yoksullaşma ve ailenin dağılması gibi toplumsal zorlanmalar sonucu sayıları giderek artan sokak çocuklarına, ne yazık ki, toplumumuzda duygusal sömürü aracı ya da ortadan kaldırılması gereken yaratıklar gözüyle bakılmaktadır. Yazılı ve görsel iletişim araçlarının bazıları bu çocukları izlem oranı yükseltme aracı olarak kullanmakta, toplumu bu çocuklara yönelik olumsuz tutumlar bağlamında kışkırtmaktadır. Kendi özgün kültürel yapımızda "çocuk yetiştirmeye önem verme" benimsenmiş, yerleşik bir toplumsal tutum özelliği ve "annelik" çok saygın bir konum olarak bilinirken, biz "Cumartesi Anneleri"ni yaratan ve üstelik onları hırpalayan ve örseleyen bir topluma dönüştük.

Cumhuriyetin ülkemiz insanlarına getirdiği "insan olma", "yurttaş olma" onuru, devlet yönetimindeki bilinçsizlik ve aksamalar sonucu, cumhuriyetin özüne gerektiğince sahip çıkamama ile birlikte gelişen toplumsal değerler çalkantısı içinde gölgelendi, "yurttaş olma" bilinci silikleşti.

Ancak sanıyorum ki, toplumumuzda hele de çok zorlu ve özverili uğraşlar sonunda elde edilmiş ortak bir kazanım olan bu "onur" ve "bilinç" öylesine kolay yitirilecek ve vazgeçilebilecek bir nitelik değildir.

Çocuk ve gençlere yönelik olarak "Eğitim Birliği Yasası"ndan çok daha sonraları ve gecikmeli olarak gerçekleştirilebilmiş olsa da "sekiz yıllık zorunlu eğitim"in ülkemizde uygulamaya geçirilmiş olması, üniversitelerde gençleri din sömürsüne araç kılan eylemlerin bastırılmasına yönelik alınan ortak önlemler, hele de en önemlisi Cumhuriyetin 75. Yılı'nın böylesine bir coşkuyla, kıvançla, halk katılımı ve özlemle kutlanması, toplumumuzdaki cumhuriyetçi özün bugün de yaşamakta olduğunu ve bu "yurttaşlık bilinci"nin artık bu toplumdaki kolayca sökülüp atılmayacak denli derinlere, ülkemizin sıcak ana toprağına kök salmış bulunduğunu göstermektedir.

Ülkemiz çocuk ve gençlerine Cumhuriyet Türkiyesinin yurttaş olma hakkını tanımak, "yurttaşlık" bilincini aşılacak ve onlara bu "yurttaşlık kimliği"ni, doğru örnekler sunarak kazandırmak, onlar için kendilerini geliştirebilmelerini ve kişiliklerini sağlam temeller üzerinde bocalamadan, özgürce oluşturmalarını sağlamanın en geçerli yolu olacaktır.

Ülkemiz, Türkiye Cumhuriyeti, çocuk ve genç yurttaşları ile birlikte gelişecek ve ileriye doğru yol alabilecektir. Bir ülke çocuk ve gençlerine özen gösterdiğinde ancak; bu özen, onlar yetiştiğinde kendisine geri dönebilecektir.

Prof. Dr. Bahar Gökler